

Μετανάστευση

Οικονομικοί και επιστημονικοί μετανάστες

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, μετανάστης είναι το άτομο που διαμένει για τουλάχιστον 6 μήνες μακριά από τον συνήθη τόπο κατοικίας του. Στην περίπτωση που βρίσκεται εντός των συνόρων της χώρας του λέγεται εσωτερικός μετανάστης, και στην περίπτωση που βρίσκεται εκτός συνόρων της χώρας του λέγεται εξωτερικός ή διεθνής μετανάστης..

Πρόκειται δηλαδή για άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους οικιοθελώς, με σκοπό να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους και, ως εκ τούτου, ονομάζονται μετανάστες

Οι λόγοι που γεννούν το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ποικίλοι κι εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο από τους τόπους της προγενέστερης διαμονής στους τόπους αποδημίας. Κύριος λόγος στην ανθρώπινη μετανάστευση είναι εξαιτίας κάποιου πολέμου που τους ανάγκασε να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Ο παγκόσμιος πληθυσμός των μεταναστών έχει αυξηθεί από το 1990 αλλά παρέμεινε γύρω στο 3% του παγκόσμιου πληθυσμού.

Οικονομικοί μετανάστες

Αίτια: οικονομική δυσπραγία

Φτώχεια

Ανεργία

Πόλεμοι

Φτώχεια

Οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τα πατρία εδάφη τους, όταν δεν μπορούν να καλύψουν τις στοιχειώδεις ανάγκες τους. Αν κανείς παρατηρήσει τη λίστα με το προσδόκιμο όριο ζωής θα διαπιστώσει ότι όσο πιο φτωχή είναι μια χώρα τόσο λιγότερο ζουν οι άνθρωποι της ή μετατρέπονται σε μετανάστες. Η σκληρότερη ανέχεια που συνδέεται με τη φτώχεια είναι η αδυναμία συντήρησης της ίδιας της ζωής. Η βασική ιατρική περίθαλψη και το καθαρό πόσιμο νερό είναι πράγματα που στερούνται οι φτωχοί παγκοσμίως. Αναφέρεται σε ετήσια έκθεση του ΟΗΕ για την ανθρώπινη ανάπτυξη το 2000 ότι «φτώχεια είναι η στέρηση της ευημερίας», ενώ δύο χρόνια αργότερα το 2002 αναφέρεται ότι «φτωχός είναι αυτός που στερείται τροφή, στέγη, ένδυση, είναι άρρωστος και δεν έχει φροντίδα, είναι αναλφάβητος και δεν λαμβάνει μόρφωση».

Ο φτωχός πολίτης σε κάθε γωνιά του κόσμου δυσκολεύεται να επηρεάσει τις πολιτικές διαδικασίες και άλλους παράγοντες που έχουν σημασία για την ίδια την ποιότητα της ζωής του. Η ανέχεια τον κάνει εύκολα εξαγοράσιμο και η αδυναμία να λάβει βασική, ελεύθερη παιδεία τον στερεί από την ικανότητα της διάκρισης. Αυτή η αδυναμία αντίστασης σε κοινωνικές πιέσεις εντείνει την φτώχεια που συνεπάγεται εκ νέου σε ένα φαύλο κύκλο που οδηγεί σε ανεργία, ασθένειες, πείνα, αμορφωσιά και ακόμη βαθύτερη υπανάπτυξη.

Ανεργία

Ανεργία είναι η κατάσταση ενός ατόμου, που, ενώ είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο να απασχοληθεί, δεν δύναται να βρει εργασία. Η ανεργία επιφέρει την οικονομική εξαθλίωση του ατόμου, καθώς του στερεί τα έσοδα που του είναι απολύτως αναγκαία για την επιβίωσή του και για την κάλυψη των πάγιων οικονομικών του υποχρεώσεων.

Ειδικότερα, η ανεργία των νέων ανθρώπων σημαίνει την παρατεταμένη οικονομική τους εξάρτηση από την οικογένειά τους. Αδυνατούν, έτσι, οι νέοι να επιτύχουν την οικονομική αυτονομία που θα τους επιτρέψει να εκπληρώσουν τους στόχους τους και να βιώσουν τη ζωή τους, όπως πραγματικά το επιθυμούν.

Ο νέος αδυνατεί, λοιπόν, να λάβει μια αυτόνομη θέση στην κοινωνία· αδυνατεί να αξιοποιήσει τις γνώσεις και τις δυνατότητές του, και ως εκ τούτου αδυνατεί να προχωρήσει σε σημαντικά βήματα της ενήλικης ζωής, όπως είναι η δημιουργία της δικής του οικογένειας ή η εκπλήρωση άλλων προσωπικών του φιλοδοξιών, αφού δεν έχει τα απαραίτητα οικονομικά έσοδα. Μοναδική διέξοδος, λοιπόν, για το πλεονάζον δυναμικό, το οποίο αναζητούσε μία προσωρινή λύση στο βιοτικό πρόβλημά του, ήταν να κατευθυνθεί προς τις κοντινές χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Πόλεμος

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η μετανάστευση παίρνει καινούριες μορφές. Ο πόλεμος αυτός έριξε τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης σε οικονομική κρίση, τις συνέπειες της οποίας προσπάθησε να αποφύγει σημαντικός αριθμός κατοίκων τους, μεταναστεύοντας στις ΗΠΑ, που δεν είχαν θιγεί άμεσα από την παγκόσμια σύρραξη και βάδιζαν σταθερά κι ανοδικά προς την κατάκτηση της παγκόσμιας ηγεμονίας. Παρόλα τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις, η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς τη μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Καινούριο κύμα μετανάστευσης έχουμε στη διάρκεια και μετά τον πόλεμο αυτό, όπου χιλιάδες άτομα ξεκληρίστηκαν, ξεσηκώθηκαν και κυνηγήθηκαν από τους τόπους τους και μεταφέρθηκαν, είτε εθελοντικά είτε συχνά με τη βία, στα πιο απίθανα μέρη της γης.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Ευρώπη η Γερμανία και στην Αμερική οι ΗΠΑ κι ο Καναδάς άρχισαν σιγά - σιγά να γίνονται οι παγκόσμιες αγορές εργατικής δύναμης, που εξασφαλιζόνταν από τα φτωχά και οικονομικά καθυστερημένα κράτη, όπως τις Ελλάδα, Ισπανία, Τουρκία, ορισμένα κράτη της Ασίας κ.ά. Η δυνατότητα απορρόφησης όλων αυτών των μισθωτών εργατών από αλλού, δόθηκε στις παραπάνω χώρες με την τεράστια οικονομικοτεχνική ανάπτυξη που χαρακτηρίζει τα μεταπολεμικά χρόνια.

Οι ΗΠΑ βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες από τον πόλεμο και το ίδιο και η Γερμανία, η οποία παρότι νικήθηκε, κατόρθωσε μέσα σε λίγο διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης. Έτσι λοιπόν έχουμε το θαύμα της Γερμανίας, που άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλευόμενη με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα αγοράς φτηνότερης εργατικής δύναμης. Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως από τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει εκείνη την εποχή στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές

Τύχη του Έλληνα

Κάτω από τις δύσκολες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες της μεταπολεμικής Ελλάδας στο διάστημα των δεκαετιών 1950-1960, η παλιά "πληγή" της μετανάστευσης ξανάνοιξε και απέκτησε εκρηκτικές διαστάσεις. Στο αποκορύφωμα της εξόδου, το 1965, περίπου 117.000 Έλληνες αναχώρησαν προς διάφορες ευρωπαϊκές ή υπερπόντιες χώρες, ενώ το μέγιστο ετήσιο ύψος της μετανάστευσης για την προπολεμική περίοδο, που σημειώθηκε το 1914, ήταν 37.000 άτομα. Συνολικά, στο διάστημα 1960-1969 εγκατέλειψαν τη χώρα περισσότεροι από 500.000 άνθρωποι, δηλαδή κάτι παραπάνω από το 1/3 του συνόλου των μεταναστών κατά την 30ετία 1946-1977.

Μάλιστα, στην τριετία 1963-1965, οι ραγδαίοι ρυθμοί της "εξόδου" υπερέρασαν τη φυσική αύξηση του ελληνικού πληθυσμού. Οι διαφορές που χαρακτηρίζουν το μεταναστευτικό ρεύμα της εποχής αυτής συνδέονται με τα ίδια τα αίτια της "μεγάλης φυγής" και αφορούν κυρίως τους στόχους και την κατεύθυνση. Μέχρι την προπολεμική περίοδο, οι μετανάστες από την Ελλάδα στρέφονταν κυρίως προς τις υπερπόντιες περιοχές (Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία) σε αναζήτηση καλύτερων προοπτικών και είχαν ως στόχο τη μόνιμη εγκατάσταση.

Αντίθετα, στις δύο κρίσιμες μεταπολεμικές δεκαετίες, το "κύμα" συνδέεται κυρίως με την αδυναμία της ελληνικής αγοράς να απορροφήσει την υπερπροσφορά εργασίας και κατευθύνθηκε προς τις ευρωπαϊκές χώρες. Οι κυβερνήσεις της εποχής επεσήμαναν το πρόβλημα, αλλά απέτυχαν στην προσπάθειά τους να δώσουν λύση. Ούτε η εκβιομηχάνιση ούτε τα αναπτυξιακά προγράμματα (1953-1956, 1959-1963, 1960-1964) κατόρθωσαν να εξουδετερώσουν τις συνέπειες αυτής της άτακτης φυγής από την ύπαιθρο και η νεαρή ελληνική βιομηχανία αδυνατούσε να δημιουργήσει θέσεις εργασίας με τους γρήγορους ρυθμούς που απαιτούσαν οι συνθήκες της εποχής.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας αναδείχθηκε σε κεντρική προτεραιότητα της μεταναστευτικής πολιτικής των μεταπολεμικών ελληνικών κυβερνήσεων -πολύ περισσότερο αφού η μετανάστευση δεν εκτόνωσε μόνο την εσωτερική κοινωνική πίεση απορροφώντας το πλεονάζον εργατικό δυναμικό, αλλά επιπλέον πρόσφερε και πολύτιμο συνάλλαγμα.

Επιστημονικοί μετανάστες

Μια αντίστοιχη αξιοσημείωτη σημαντική μεταβολή παρατηρείται και στην Ελληνική κοινωνία, καθώς πραγματοποιείται μια σαφής έξοδος μορφωμένου εργατικού δυναμικού (brain drain). Αιτίες είναι η υψηλή ανεργία, η έλλειψη πόρων, υποδομών και συλλογικού κοινωνικού οράματος για την ανάδειξη της αριστείας, αλλά και η εκτεταμένη επικράτηση των μετρίων στον ελληνικό βίο, ενώ σε γενικότερο επίπεδο αιτίες αποτελούν οι εργασιακές σχέσεις, οι φόροι και άλλες πολιτικές.

Ο ελληνισμός διαθέτει περίπου το 3% των επιστημόνων κορυφαίας εμβέλειας παγκοσμίως, αν και ο πληθυσμός της Ελλάδας ή των Ελλήνων διεθνώς αντιστοιχεί μόνο στο 0,15% ή 0,20% από τα 6,92 δισεκατομμύρια κατοίκους του πλανήτη. Κι όμως, παρά τη σημαντική παραγωγή Ελλήνων επιστημόνων, το 85% εκείνων με ισχυρή επιρροή δεν βρίσκεται στην Ελλάδα.

- ▶ Σύμφωνα με σχετικές εκτιμήσεις, 550.000 Έλληνες με υψηλά προσόντα εκπαίδευσης και εξειδίκευσης μετανάστευσαν στο εξωτερικό (Ευρωπαϊκή Ένωση και Β. Αμερική) την περίοδο 1998 - 2007 (OECD 2008), ενώ πάνω από 150.000 Έλληνες επιστήμονες -όλων των ηλικιών- έχουν μεταναστεύσει από το 2010 έως το 2013 σε περισσότερες από 70 χώρες του Κόσμου.

- ▶ Η έρευνα της Endeavor Greece (2015) κάνει λόγο για πάνω από 200.000 Έλληνες, οι περισσότεροι των οποίων κάτω των 35 ετών, που έχουν φύγει από τη χώρα από την έναρξη της κρίσης και εργάζονται στο εξωτερικό. Όσοι φεύγουν έχουν συνήθως πολλαπλά πτυχία, μεταπτυχιακά και διδακτορικά, ενώ βρίσκουν δουλειές πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους: το 73% έχει μεταπτυχιακό τίτλο, το 51% έχει διδακτορικό και το 41% κατέχει τουλάχιστον έναν τίτλο σπουδών από ένα από τα 100 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου.

- ▶ Τα ποσοστά μετανάστευσης είναι τριπλάσια σε σύγκριση με την περίοδο προ της κρίσης, και αναμένεται να παραμείνουν υψηλά το 2014 και 2015, ιδιαίτερα από τη στιγμή που περίπου 35.000 νέοι Έλληνες, που σπουδάζουν στο εξωτερικό επιλέγουν πλέον να αναζητήσουν εργασία εκεί, ενώ περίπου το 50% των Ελλήνων που ζουν στη χώρα σκέφτονται το ενδεχόμενο της μετακίνησης στο εξωτερικό.

Αίτια

Ανεργία

Τεχνολογική επανάσταση

Επιστημονική πρόοδος

Ανεργία

- ▶ Η ανεργία συνδέεται με την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων και οδηγεί στη φτώχεια. Για το λόγο αυτό και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα, αφού επηρεάζει την κοινωνική, εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη των ανθρώπων. Οι συνέπειες της ανεργίας είναι πολύ μεγάλες τόσο στον άνθρωπο όσο και στην κοινωνία, γι' αυτό και χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τις ατομικές και τις κοινωνικές.

Όλα αυτά οδηγούν τον σύγχρονο άνθρωπο στη μετανάστευση. Οι σημαντικότερες ατομικές συνέπειες που προκαλεί η ανεργία είναι ότι α) οι άνεργοι αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες και αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης, β) οι άνεργοι κατακλύζονται από ενοχές και νιώθουν μειονεκτικά συγκρινόμενοι με τους εργαζόμενους. Ταυτόχρονα, και ο ψυχισμός των εργαζόμενων δοκιμάζεται, καθώς ο φόβος τυχόν απόλυσης, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τους επιβαρύνει ψυχολογικά και γ) ότι οι σχέσεις πολίτη-κράτους κλονίζονται και επικρατεί κοινωνική αναταραχή και συγκρούσεις

Τεχνολογική ανάπτυξη

- ▶ Η τεχνολογική επανάσταση, με άμεσο επακόλουθο την αντικατάσταση των ανθρώπων από τις μηχανές, κυρίως σε θέσεις εργασίας που δεν απαιτούν κάποια εξειδίκευση. Αυτό το φαινόμενο συνδέεται με την επιδίωξη της μεγιστοποίησης του κέρδους των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη μείωση θέσεων εργασίας. Στα σημαντικά αίτια της ανεργίας συγκαταλέγονται διάφοροι κοινωνικοπολιτικοί παράγοντες που εξελίσσονται σε προβλήματα και μαστίζουν τη σημερινή σύγχρονη κοινωνία.

- ▶ Ένας από αυτούς είναι το φαινόμενο της μετανάστευσης, δηλαδή η κάλυψη κενών θέσεων –με χαμηλό μισθό ή ακόμη και χωρίς ασφάλεια– από μετανάστες, γεγονός που οδηγεί στην αύξηση του ποσοστού της ανεργίας σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες (π.χ. νέοι).

Επιστημονική πρόοδος

- ▶ Γενικά το φαινόμενο της ανεργίας αποτελεί κοινό πρόβλημα όλων των ανεπτυγμένων κρατών και εμφανίζει ανοδική τάση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που διαπιστώνεται όξυνση κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. Κυριότερη αιτία της ανεργίας είναι η παιδεία και η εκπαίδευση κάθε χώρας. Διαπιστώνονται δηλαδή προβλήματα στο εκπαιδευτικό σύστημα, που λειτουργούν ανασταλτικά στην προσπάθεια κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών των νέων και ανάδειξης των ιδιαίτερων ταλέντων και κλίσεών τους.

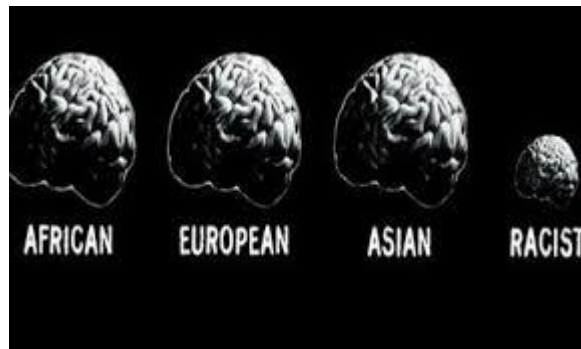

Ως αποτέλεσμα οι μαθητές στρέφονται προς τις υψηλόβαθμες σχολές, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τα γνωστικά αντικείμενα για τα οποία πραγματικά ενδιαφέρονται και έτσι πολλές σχολές παραμένουν άδειες, ενώ άλλες δεν μπορούν να δεχθούν όλους τους μαθητές.

Η ζωή των Ελλήνων μεταναστών

Η ζωή των Ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ, οι οποίοι αντιμετώπιζονταν ως φυλή υποδεέστερη και ανάξια των προγόνων της, ενώ είχαν την ίδια αντιμετώπιση με τους έγχρωμους της Νέας Ορλεάνης. Μάλιστα σε πολλές περιοχές επιβάλλονταν οι «κανόνες» που εφαρμόζαν οι πολιτείες για τους αφροαμερικάνους «νέγρους», όπως υποτιμητικά τους αποκαλούσαν, αφού διαχώριζαν τους δημόσιους χώρους σε σημεία στα οποία επιτρεπόταν να πάνε οι λευκοί και σε πιο περιορισμένα σημεία οι νέγροι και οι «μη λευκοί», όπως αποκαλούσαν τους Ελληνες και τους Ιταλούς μετανάστες.

Η έννοια «λευκός» ωστόσο δεν αναφερόταν σε χρώμα δέρματος, αλλά στην κοινωνική τάξη που ανήκαν τα συγκεκριμένα άτομα, ενώ ρατσιστές απέναντι στους Έλληνες ήταν ακόμα και οι Ιρλανδοί, που αποτελούσαν το πρώτο κύμα μεταναστών στις ΗΠΑ και αρχικά έχαιραν της ίδιας αντιμετώπισης, αλλά πλέον είχαν αφομοιωθεί από την αμερικανική κοινωνία.

Παρά τους χαρακτηρισμούς αυτούς και τον ρατσισμό που βίωναν οι Έλληνες στις ΗΠΑ, τα φθηνά εργατικά χέρια που πρόσφεραν τους έβρισκαν δουλειά ακόμα και στη Μεγάλη Ύφεση του 1929. Το αποτέλεσμα ήταν, οι Αμερικάνοι να κατηγορούν τους Έλληνες μετανάστες ότι τους έπαιρναν τις δουλειές, ωστόσο στην πραγματικότητα επρόκειτο για δουλειές που οι ίδιοι οι Αμερικάνοι αρνούσαν να κάνουν γιατί τις θεωρούσαν υποδεέστερες και ευτελείς.

Εν τέλει όπως αποδεικνύει η ιστορία, η εγκληματικότητα δεν πρέπει να επικεντρώνεται στα έθνη αλλά στα άτομα, αφού για την εγκληματικότητα ευθύνονται άλλα κοινωνικά χαρακτηριστικά και όχι ο τόπος καταγωγής. Η συγκέντρωση πολλών αντρών, νέων και χαμηλής καλλιέργειας σε γκετοποιημένες συνθήκες ευθύνονται για την αυξημένη εγκληματικότητα και αυτό αποδεικνύεται με την μείωση της εγκληματικότητας όταν επήλθε η ισορροπία στη σύνθεση αντρών-γυναικών, η μόρφωση, η εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής και άλλες ενέργειες που συνέβαλαν στην αφομοίωση των «ξένων» στη νέα τους πατρίδα. Χαρακτηριστικό είναι ότι όταν άρχισαν να διασχίζουν περισσότερες γυναίκες τον Ατλαντικό και η Ελληνική κοινωνία αφομοιωνόταν σταδιακά από την Αμερικανική, τα ποσοστά εγκληματικότητας μειώθηκαν κατακόρυφα.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας γίνεται κατά το πλείστον στον οικογενειακό τομέα και στην επικοινωνία μεταξύ των Ελλήνων της διασποράς. Στην προσπάθεια της απασχόλησης δημοσίων υπαλλήλων της Ελλάδος το Ελληνικό κράτος εγκατέστησε τα λεγόμενα "Ελληνικά Λύκεια" σε διάφορες πόλεις. Το επίπεδο μάθησης προκαλεί σοβαρά προβλήματα ως προς την αναγνώριση από το Γερμανικό κράτος και από τα κρατίδια Ένας λόγος για την φοίτηση σε Ελληνικό Λύκειο είναι η ελπίδα της ευκολότερης επιστροφής στην Ελλάδα. Σε πολλές περιπτώσεις μετά την φοίτηση σε ελληνικό σχολείο ακολουθεί η αναγκαστική μετανάστευση στην Ελλάδα λόγω απομόνωσης από την γερμανική καθημερινότητα. Η πλειοψηφία του Ελληνισμού στέλνει τα παιδιά σε γερμανικά σχολεία και διδάσκει τον ελληνικό πολιτισμό στο οικογενειακό περιβάλλον.

Σε μία Ελλάδα που έχει βιώσει τη μετανάστευση και τους διωγμούς στη χειρότερη της μορφή, ο σύγχρονος ρατσισμός αποτελεί στην καλύτερη περίπτωση άγνοια και επιλεκτική εθελοτυφλία και η έλλειψη επαρκούς μορφωτικού επιπέδου και ιστορικών γνώσεων έχει ως αποτέλεσμα την εξάπλωση του μίσους. Άλλωστε, μία χώρα που ξεχνάει την ιστορία της είναι καταδικασμένη να την ξαναζήσει.

Οι παππούδες μας πρόσφυγες...
Οι γονείς μας μετανάστες...
Εμείς ρατσιστές!!!

Η φυγή επιστημόνων οδηγεί τη χώρα σε ένα φαύλο κύκλο περιορισμένης ανάπτυξης και επισημαίνει το φαινόμενο της εξόδου πτυχιούχων από την Ευρώπη προς τις ΗΠΑ μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Η όποια προσπάθεια αύξησης της αποδοτικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, δεν πρόκειται να φέρει αποτελέσματα αν δε λυθούν τα προβλήματα που ωθούν τους υψηλά ειδικευμένους νέους στη μετανάστευση. Αυτός θα πρέπει να είναι ένας από τους πρώτιστους στόχους μεταξύ των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων της ελληνικής οικονομίας. Θα πρέπει να αναζητηθούν τα κίνητρα που θα κρατούν τους νέους επιστήμονες στη χώρα.

- ▶ Και αυτό θα πρέπει να γίνει με γνώμονα το μέλλον της ελληνικής οικονομίας. Είναι αναγκαίο πλέον να γίνει στροφή της Ελληνικής οικονομίας στην παραγωγή πιο σύνθετων προϊόντων και υπηρεσιών, προκειμένου να βελτιωθεί η θέση της χώρας στο διεθνή ανταγωνισμό και να αξιοποιηθεί παραγωγικά το ανθρώπινο δυναμικό της. Αυτή η αλλαγή θα εξομαλύνει τη σχέση προσφοράς-ζήτησης και θα περιορίσει τη διαρροή επιστημονικού δυναμικού. Μόνο έτσι μπορεί να υπάρξει μια ελπίδα για το μέλλον.

Οι μαθητές:

- ▶ Καμπαγιάννη Δέσποινα
- ▶ Κοντοστάθη Μάρθα
- ▶ Κουστέλιου Μαρία
- ▶ Κωστίκα Όλγα
- ▶ Παπαϊωάννου Μαριάννα
- ▶ Παπαστεργίου Ελένη